

Data publikacji: 12.11.2014

Autor: Beata Patkowska

O nowej formule egzaminu maturalnego z języka polskiego

Obecny rok szkolny jest tym, w którym uczniowie liceów ogólnokształcących rozpoczynający naukę, będą pisali egzamin maturalny z języka polskiego w nowej formule.

Zmiany w egzaminach zewnętrznych są skorelowane z wdrażaniem Podstawy programowej kształcenia ogólnego z 23 grudnia 2008 r., uzupełnionej / nowelizowanej m.in. o wskazania dotyczące nauczania historii na IV etapie edukacyjnym w sierpniu 2012, a stanowiącej fundamentalny dokument, na bazie którego nauczyciele-humaniści projektują swoją pracę dydaktyczno-wychowawczą. To zapisy Podstawy Programowej stanowią kanwę wszelkich działań pedagogicznych związanych z przygotowaniem uczniów do nowego egzaminu maturalnego. Rozporządzenie MEN z dnia 25 kwietnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych nadało ramy organizacyjne nowej formie egzaminu maturalnego, w tym egzaminowi z języka polskiego.

Wymagania i ocenianie

Język wymagań, w którym jest napisana Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego, jednoznacznie wskazuje umiejętności, które uczeń ma osiąść i treści nauczania (wymagania szczegółowe), jakie powinien opanować na zakończenie danego etapu kształcenia, przy czym nowy egzamin maturalny obejmie także wiedzę i umiejętności, które uczeń nabył na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Dlatego też ważne i zasadne wydaje się być zapoznanie z wymaganiami edukacji polonistycznej stawianymi kolejnym szczeblom edukacji polonistycznej.

Z realizacją wymagań wiąże się sposób ich oceniania, który w ocenie niektórych umiejętności ulegnie zmianie. Tak samo jak dotychczas, będą oceniane zadania zamknięte i otwarte, tzw. zadania testowe, sprawdzające m.in. znajomość

rozumienia tekstu literackiego na różnych poziomach, występujące na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego. Tutaj zadaniem ucznia będzie wnikliwe zapoznanie się z tekstem i zmierzenie się z wiązką 5 – 7 zadań otwartych i /lub zamkniętych do tekstu (lub dwóch tekstów liczących łącznie nie więcej niż 500 słów). Zadania w teście nie ograniczą się do sprawdzania umiejętności wyszukiwania informacji w tekście, ale – obligatoryjnie – będą służyły rozpoznaniu poziomu umiejętności analizy tekstu i jego przekształceń, a także świadomości językowej ucznia. Zadania sprawdzą także znajomość utworów literackich, których, zgodnie z podstawą programową, nie wolno pominąć w procesie kształcenia (oznaczonych w podstawie gwiazdką). Teksty, do których będą odnosiły się zadania na poziomie podstawowym egzaminu, zgodnie z podstawą programową, mogą mieć charakter popularnonaukowy, publicystyczny lub polityczny. Przykłady egzaminacyjnych zadań testowych były prezentowane podczas konferencji regionalnych organizowanych przez CKE, można je też znaleźć na stronie internetowej CKE oraz w Informatorze Maturalnym.

Wiele zmian z kolei nastąpi w II części egzaminu tzn. przy tworzeniu wypowiedzi pisemnych uczniów. Niezależnie od poziomu egzaminu maturalnego z języka polskiego – podstawowego czy rozszerzonego – uczeń ma dwa tematy wypracowania do wyboru: jeden wymagający napisania rozprawki, drugi – interpretacji tekstu poetyckiego. Na poziomie podstawowym forma gatunkowa jest określona i wskazana (rozprawka jako wypowiedź argumentacyjna), pisana w kontekście załączonego tekstu literackiego – epickiego lub dramatycznego. Wymagania stawiane uczniowi realizującemu ten temat wypracowania to: zrozumienie załączonego do polecenia tekstu literackiego, sformułowanie własnego stanowiska (tezy lub hipotezy) wobec problemu postawionego w poleceniu i odnoszącego się do zamieszczonego w arkuszu tekstu literackiego, rzeczowe uzasadnienie swojego stanowiska. W przypadku, jeśli dany tekst literacki jest fragmentem lektury oznaczonej w podstawie jako obowiązkowa, uczeń powinien także odwołać się do całości utworu. Szczegółowe wskazówki dotyczące liczby tekstów i sposobu odwołania się do nich znajdują się w poleceniu. Wypracowanie nie może liczyć mniej niż 250 słów, a w jego ocenie za kryteria najważniejsze uznaje się sformułowanie swojego stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu i uzasadnienie go. Wypowiedź ucznia powinien cechować widoczny zamysł kompozycyjny, wyrażający się w funkcjonalnej segmentacji i uporządkowaniu tekstu stosownie do wskazanego gatunku wypowiedzi – rozprawki. Praca będzie oceniana holistycznie – za pomocą 8 skal, a każdej z nich są przypisane określone progi punktowe i właściwości. W zależności od poziomu spełnienia wymagań skal, uczniowi będą przyznawane punkty. Sposób przyznawania, a tym samym oceniania

rozprawki uczniowskiej na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego z języka polskiego prezentuje tabela nr 1.

Kryteria oceny rozprawki

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Stanowisko jest adekwatne do problemu podanego w poleceniu	18	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	4	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	6	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		12	Uzasadnienie trafne i szerokie												
3	Stanowisko jest częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	8	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	2	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	3	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		4	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko jest nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Tabela nr 1. Kryteria oceny rozprawki na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego z języka polskiego.

Taki system oceniania wypowiedzi pisemnej ucznia funkcjonuje na poziomie gimnazjum od 2012 r., przy czym skale holistyczne przyporządkowano tam formom wypowiedzi pod względem genologicznym, w zależności od konkretnie określonej formy tj. charakterystyki, opowiadania, opisu i in; także rozprawki. W nowym egzaminie maturalnym jedyną formą pisemną (poza interpretacją tekstu poetyckiego) o określonych cechach gatunkowych, będzie rozprawka, oceniana również według prezentowanych w tabeli skal holistycznych.

Egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym daje uczniowi możliwość wyboru pisania również rozprawki jako wypowiedzi argumentacyjnej, ale z twórczo wykorzystaną umiejętnością wyróżniania cech gatunkowych innych form wypowiedzi takich jak np. recenzja, szkic, artykuł, esej. Zadaniem zdającego będzie przygotowanie wypowiedzi pisemnej (np. w formie rozprawki lub szkicu), którą powinien cechować widoczny zamysł kompozycyjny wyrażający się w funkcjonalnej segmentacji i uporządkowaniu tekstu ze względu na wybrany przez zdającego gatunek wypowiedzi. Zdający korzysta przy tym nie tylko z dołączonego tekstu, ale odwołuje się do różnorodnych kontekstów kulturowych. Na tej podstawie sprawdza się, czy uczeń spełnia wymienione wcześniej wymagania z poziomu podstawowego, jak również wymagania przypisane w podstawie programowej dla poziomu rozszerzonego. Wypracowanie nie może liczyć mniej niż 300 słów. Kryteria oceny

wypowiedzi argumentacyjnej ucznia na poziomie rozszerzonym egzaminu maturalnego z języka polskiego prezentuje tabela nr 2.

Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej

A	Określenie problemu	B	Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamyśl kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu					
9	Określenie problemu zgodne z tekstem i pełne	9	Stanowisko adekwatne do tekstu i pełne	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące					
6	Określenie problemu zgodne z tekstem, ale niepełne	6	Stanowisko adekwatne do tekstu, ale niepełne				3		Zaburzenia funkcjonalności kompozycji		1		Znaczne zaburzenia spójności		2	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
3	Określenie problemu częściowo zgodne z tekstem	3	Stanowisko częściowo adekwatne do tekstu				0		Brak zamysłu kompozycyjnego		0		Wypowiedź niespójna		0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące
0	Brak określenia problemu lub problem niezgodny z tekstem	0	Brak stanowiska lub stanowisko nieadekwatne do tekstu				0		Jeden błąd rzeczowy lub więcej błędów rzeczowych		0		Brak zamysłu kompozycyjnego		0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Tabela nr 2. Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej na poziomie rozszerzonym egzaminu maturalnego z języka polskiego.

Uczeń może także, zamiast pisania wskazanych wyżej form, dokonać interpretacji porównawczej dwóch tekstów literackich. Interpretacja porównawcza dwóch tekstów literackich winna przybrać formę wypowiedzi argumentacyjnej. Ma ona służyć sprawdzeniu umiejętności zdającego z zakresu tworzenia wypowiedzi pisemnej zgodnie z podstawowymi regułami jej organizacji, zachowującej zasady spójności znaczeniowej i logicznej, posiadającej czytelną kompozycję, a także spójnej, stosownej i funkcjonalnej pod względem stylistycznym.

Zadaniem zdającego jest uzasadnienie postawionej tezy/hipotezy interpretacyjnej dotyczącej obu porównywanych utworów przez wskazanie rzeczowych argumentów pozwalających na jej uprawomocnienie. Uzasadnienie powinno znajdować potwierdzenie nie tylko w tekstach, ale także w kontekstach (np. biograficznym, historycznoliterackim, filozoficznym, kulturowym). Oceniana jest również na podstawie skal holistycznych, prezentowanych w tabeli nr 3.

Kryteria oceny interpretacji porównawczej

A	Koncepcja porównywania utworów	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spojność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworami i spójna	12	Uzasadnienie trafne, pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
4	Koncepcja niesprzeczna z utworami i częściowo spójna	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione												
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworami	4	Uzasadnienie częściowo trafne			3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczone zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
0	Koncepcja sprzeczna z utworami lub brak koncepcji	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację porównawczą			0	Jeden błąd rzeczowy lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Tabela nr 3. Kryteria oceny interpretacji porównawczej na poziomie rozszerzonym egzaminu maturalnego z języka polskiego.

Praca z tekstem kultury, w tym z tekstem ikonicznym

Kanon lekturowy (tzw. lektury z gwiazdką, czyli obowiązkowe i konieczne) obejmujący łącznie 13 pozycji:

* gimnazjum: J. Kochanowski – Fraszki (wybrane), Treny (V, VII, VIII), I. Krasicki – wybrane bajki, A. Fredro – Zemsta, A. Mickiewicz – Dziady cz. II, H. Sienkiewicz – wybrana powieść historyczna H. Sienkiewicza (Quo vadis, Potop, Krzyżacy)

* szkoła ponadgimnazjalna: Bogurodzica, Jan Kochanowski – wybrane pieśni, treny (inne niż w Gimnazjum) i psalm, A. Mickiewicz – Dziadów cz. III, A. Mickiewicz – Pan Tadeusz, B. Prus – Lalka, S. Wyspiański – Wesele, B. Schulz – wybrane opowiadanie, W. Gombrowicz – Ferdydurke,

stanowi wyznacznik pracy z tekstami literackimi na lekcjach języka polskiego, choć – jak pisze autor Podstawy – „szkolny spis lektur to bardziej propozycja hierarchizacji niż gotowa hierarchia i dlatego też w swej istocie nie jest kanonem”. Proponuje zatem, by „w jak największym stopniu dopuścić możliwość wyboru poszczególnych pozycji przez nauczyciela lub – w starszych klasach – przez nauczyciela wspólnie z uczniami”, dzięki czemu wskazuje na organizację warsztatu metodycznego i sposób pracy nauczyciela języka polskiego współczesnej szkoły ponadgimnazjalnej. Nadrzędnym bowiem celem działań nauczyciela polonisty ma być – zgodnie z zapisami Podstawy – wykształcenie ucznia będącego nie tylko

uczestnikiem procesów komunikacyjnych (przyjmującym i tworzącym wypowiedzi), ale także świadomego odbiorcy kultury, który potrafi analizować i interpretować teksty kultury, który opiera wszystkie kształtowane kompetencje na bazie zdobytych wiadomości z zakresu wiedzy o języku, wiedzy o literaturze i wiedzy o kulturze.

Częścią maturalnego egzaminu ustnego z języka polskiego jest sprawdzenie umiejętności tworzenia samodzielnej wypowiedzi ustnej na określony temat, zgodnej z zasadami poprawności językowej, logiki i retoryki. Inspiracją do wypowiedzi jest tekst kultury.

Zdający losuje zadanie egzaminacyjne zawierające tekst kultury (literacki lub ikoniczny, lub popularnonaukowy z zakresu wiedzy o języku) oraz odnoszące się do niego polecenie. Ma nie więcej niż 15 minut na przygotowanie wypowiedzi, przez około 10 minut wygłasza wypowiedź monologową na zadany w poleceniu temat. Tekst kultury powinien zainspirować zdającego, którego zadaniem jest rozwinięcie i poszerzenie zasygnalizowanych w poleceniu wątków – także poprzez odwołanie się do innych, dowolnie wybranych tekstów. Monologowa wypowiedź egzaminacyjna oraz udział zdającego w rozmowie oceniane są pod względem merytorycznym (treść), formalnym (organizacja), językowym i stylowym. Waga poszczególnych aspektów ocenianych w trakcie tej części egzaminu jest następująca:

1. meritum wypowiedzi monologowej: 40% (16 p.),
2. organizacja wypowiedzi monologowej: 20% (8 p.),
3. język i styl wypowiedzi monologowej i dialogowej: 20% (8 p.),
4. meritum wypowiedzi dialogowej i przestrzeganie zasad uczestniczenia w

rozmowie: 20% (8 p.).

Za wypowiedź w części ustnej egzaminu maturalnego zdający może otrzymać maksymalnie 40 punktów.

Johann Fussli, Płomienna Lady Makbet, 1784

Ryszard Czernow, Teatr Słowackiego, Kraków 2007

Tekst kultury w nowej podstawie programowej rozumiany jest według zasady semiotycznej, co oznacza, że nauka o znakach może stanowić skuteczne narzędzie interpretowania. Każde odkodowanie jest kolejnym zakodowaniem, to znaczy, że każda interpretacja jest kolejnym sposobem przedstawienia rzeczywistości wewnątrztekstowej. Staje się tłumaczeniem znaków, ich przekładem na sytuacyjnie rozumienie treści. Z zasady semiotycznej wynika, że ILU INTERPRETATORÓW - TYLIE INTERPRETACJI.

Nie istnieje jedna, kanoniczna interpretacja tekstu. Zawsze zależy ona od kompetencji interpretatora (jego erudycji, doświadczenia egzystencjalnego, indywidualnej wrażliwości, a także dostrzeżonych przez niego kontekstów i konsytuacji). Jedynym niepodważalnym kryterium w interpretacji jest WIERNOŚĆ TEKSTOWI. Zalecane przez autorów podstawy programowej języka polskiego i CKE

pozycje literackie wspomagające współczesnego nauczyciela – polonistę w jego pracy nad próbami interpretacyjnymi uczniów to:

1. Anna Burzyńska, Michał Paweł Markowski, *Teorie literatury XX wieku*, Kraków 2006.
2. Ryszard Nycz, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Kraków 2001.
3. *Po strukturalizmie. Współczesne badania teoretycznoliterackie*, red. R. Nycz, Wrocław 1992.

Literatura:

1. Podstawa programowa z komentarzami. Tom 2. Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum
2. Prezentacja ORE Matura 2015. Nowa formuła egzaminu z języka polskiego. Szkolenie dla nauczycieli, Joanna Dobkowska (CKE, IBE)
3. Teksty ikoniczne prezentowane podczas II Kongresu Dydaktyki Polonistycznej w Krakowie
4. Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015

Beata Patkowska

LSCDN O/Chełm

[Powrót do poprzedniej strony](#)

[Poprzednia strona](#)
[Następna strona](#)